

SEPTEMBER

Leto XV. Št. 9.

Gruda

Mesečnik za kmetško prosveto

VSEBINA

Jelka Lakovičeva: Naša zemlja (pesem) — Albin Zabavnik: Šolanci naj služijo ljudstvu — J. Bratko: Posvet o kmetijskih vprašanjih — Dr. Srečko Goljar: Značajnost — Albin Podjavoršek: Pod vaško lipo — Marija Brenčič: Ob iztoku (pesem) — Razlaga tujih besed — Josip Udovič: Demokracija v službi kmetijskega ljudstva — Vinko Krištan: Odgovornost na vsakem mestu — Odmevi iz naših vasi — Veličasten praznik žetve v Daruvarju — Beri, misli in sodi — Izrazi solidarnosti — † Tov. Anton Svetek — Teden kmetijske kulture — Mladost — radost — O naših gospodinjah — Naš vrt — Za kuhinjo — Smrt narodnega voditelja in borca — Ob 30 letnici NSZ — Miško Kranjec: Pravljica o ljubezni

Mesečnik za kmetijsko prosveto ● Izhaja vsak mesec ● Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 3.— ● Rokopisov ne vračamo ● Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Kolodvorska ulica 7 ● Uprava »Grude« je v Ljubljani, Kolodvorska ulica 7, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) ● Poštno čekovni račun »Grude« ima št. 13.440

Izdaja Zveza kmetijskih fantov in deklet ● Za uredništvo odgovarja Ivan Albrecht, oba v Ljubljani ● Tiska Tiskarna Slatnar, d. z. o. z. (Vodnik in Knez), Kamnik

Uredništvo obvešča

vse cenjene naročnike in čitatelje, da smo bili prisiljeni radi pomanjkanja prostora odložiti več stvari za prihodnjo številko. Izostal je med drugim naš ro-

man »Mreža bele groze« in poglavje »Za prosti čas —«... Prosimo oproščenja.

»GRUDA«

ZA jesensko gnojenje

priporočamo sledeče vrste fosfatnih in drugih gnojil:

Rudninski superfosfat	16%
Fosfatno žlindro	6/10/18%
Kostno moko	30%
Kaljevo sol	40%
Apnenčevo moko	—

katere ima stalno na zalogi po najugodnejših cenah

Tovarna
kemičnih izdelkov
v Hrastniku d. d.
CELJE IN HRASTNIK

Opozarjamo tudi na
HRASTNIŠKO KLAJNO APNO
za krmljenje domače živine

Veselo
na delo!

Peko

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

9.

SEPTEMBER 1938.

XV.

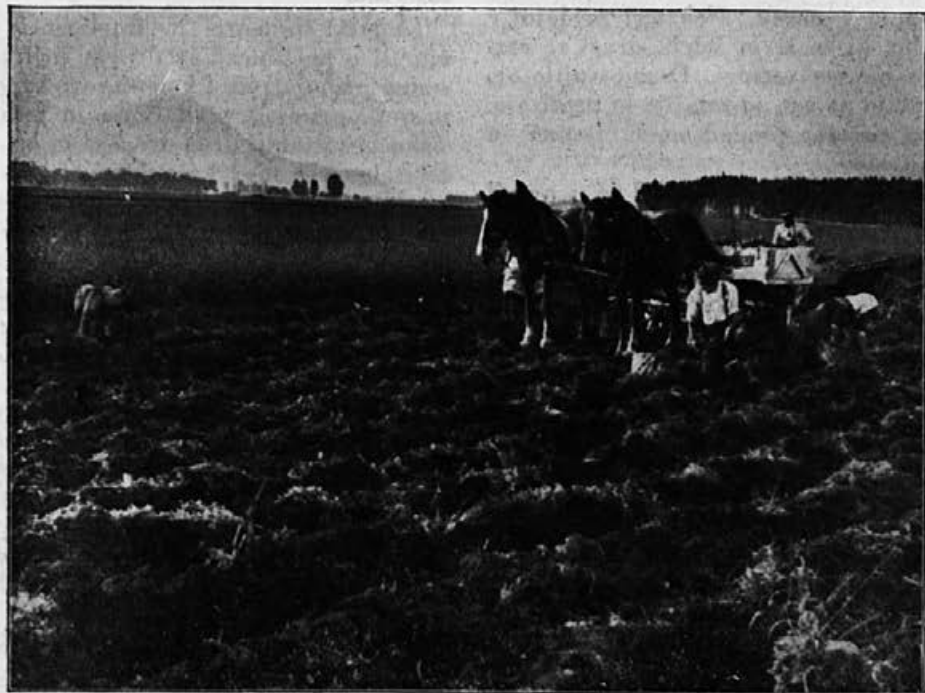
Jelka Lakovičeva:

Naša gruda

*Naša gruda je trda;
znoj naš na njo rosi,
vzela vse je moči nam,
vzela nam sončne dni.*

*V daljo se širi polje —
truden je naš pogled,
v daljo se širi beda —
truden slovenski je kmet.*

*Ta naša gruda trda,
v nočeh nam daje moči,
ta naša dobra zemlja
slovensko ljudstvo živi!*

Šolanci naj služijo ljudstvu

Že od nekaj je ljudem lastno, da delajo, skrbijo in se pehajo za čim boljše življenje, sigurnejši obstoj in boljšo bodočnost.

Tako tudi kmetijski ljudje. Starši hočejo preskrbeti svoje otroke in jim življenje v bodočnosti olajšati. Zato jih dajo učiti rokodelstva in pošiljajo v mestne šole. Ko mlade fante odpravljajo v šole, jim govorijo: »Pojdite in se učite, da se vam ne bo treba mučiti in trpeti pomanjkanja, kakor ga moramo trpeti mi.« S temi mislimi se mladina odpravlja v mesto. Življenje na vasi pa gre svojo pot, vedno enako trdo delo, garanje in pomanjkanje.

Pridejo poletni meseci in počitnice za študente. Prva tri, štiri leta še pridejo o počitnicah na vas med svoje znance in tovariše iz otroških let. V poznejših letih že izostajajo in si iščejo družbe sebi enakih. Vaška mladina jim je preveč preprosta.

Na vasi tako ustvarijo »boljšo družbo«, pogospodijo se. Po končanih šolah ostanejo v mestu. Nekateri pridejo v službo, ki so si jo želeli, drugi se razgube na vse vetrove. Osamosvojijo se, pozabijo na vas, jo zatajijo in prezirajo. Tako nastane prepad med mestom in vasjo.

Današnji gospodarski red je napravil človeka sebičnega. Vsak hoče imeti čim

več zase. Dosti je takih, ki se ne menijo, na kak način bogastvo pridobivajo, samo, da imajo čim več.

V borbi za obstanek in boljše življenje se inteligenca udinja v službi kapitala, vidi le sebe in svoje dobro življenje, svoj ali svojega gospodarja kapital. Pri tem pa pozablja, odkod je prišla, kdo ji je pomagal do boljšega življenja, kako se sedaj ljudem na vasi godi, da, v svoji sebičnosti postanejo pravi kapitalistični janičarji. Med njimi so le redke izjeme.

Šolanci, ki so izšli iz kmetijskih domov, bi morali imeti čut odgovornosti pred kmetijskim narodom, iz katerega so izšli in iz katerega živijo. Delati bi morali za njegovo izobrazbo in njegovo boljšo bodočnost. *Saj zato so se šli šolat, da bi delali za svoje ljudstvo, ne pa samo zase!* Ni se jim treba sramovati kmetov in drugih delovnih, od dela umazanih ljudi. Nikdar še nismo slišali, da bi se kdo sramoval denarja, ki je prišel iz kmetijskih rok.

Kmetijski študentje in inteligentje bi morali o počitnicah in drugih prilikah stalno prihajati med kmetijsko ljudstvo z nasveti, prirejati predavanja in tečaje. Tako bi vzljubili drug drugega in ostala bi stalna vez med kmetijskimi ljudmi v mestu in na deželi. S tem bi premostili prepad, ki zija med mestom in vasjo. Le z medsebojnim razumevanjem in podpiranjem bomo prišli do zaželjenega uspeha.

Poslanstvo in dolžnost inteligence je, ostati v stiku z vasjo, študirati njene socialne, gospodarske in kulturne razmere in pojave in biti kmetijskim ljudem v pomoč pri borbi za boljše življenjske pogoje. Treba je bolj skrbeti za ponižane in razžaljane. V delovnem kmetijskem človeku mora inteligent videti sočloveka, ne pa manjvredno bitje, enakovrednega človeka, ki ima iste, če ne večje pravice do dobrega življenja kot meščan. Vse življenje se boriti z zem-

Ljubljansko vseučilišče, na katerem se izobrazuje večina slovenskih šolancev

ljo, pridobivati dobrine, zraven pa slabo živeti in gledati, kako drugi na njegov račun dobro žive, to se zdravemu kmetškemu razumu protivi.

Kmetska mladina vse to vidi in občuti. Zato pa je tudi njena zahteva: na odgovorna mesta odgovorne ljudi, ki imajo razumevanje in simpatije z ljud-

mi, s katerimi imajo opravka. Kdor pa si današnje razmere pobliže ogleda, bo videl, da ni tako. Skrajni čas je že, da se razmere uredijo, sicer bodo kmetški ljudje začeli gledati na mesto kakor so nekdanj gledali na gradove. To gledanje bo rodilo misel, iz katere lahko nastane dejanje.

I. Bratko:

Posvet o kmetških vprašanjih

Meseca maja se je vršila v Ljubljani širokopotezno zasnovana anketa (posvet, razprava) o položaju našega kmeta. Anketo je organizirala banska uprava na pobudo Kmetijske zbornice. Še nikoli v povojni dobi se ni tako na široko in vsestransko obravnaval položaj našega kmeta kakor na tej anketi. Vsa predavanja so se po vsebini delila v tri glavne skupine:

1. **agrarno politično skupino**, kjer so se obravnavali dolgovi, davki, cene, vprašanje vnovčevanja kmetijskih pridelkov, agrarna reforma, zunanja trgovina in podobno;

2. **agrarno tehnično skupino**: tu so prišla na vrsto vprašanja umne živinoreje, kmetijstva in vinogradništva, dalje vprašanje melioracij (izboljševanja zemlje), izsuševanja barja, pogozdovanja itd.;

3. **socialno higijenski del**: podeželsko delavstvo, higijena na vasi, asanacija vasi, življenjski standard kmeta.

Kot nekak uvod v vsa predavanja (referate) in razprave pa je bil obširen referat o »Našem kmetijstvu in svetovnem gospodarstvu«. V njem je bilo na podlagi obširnega statističnega gradiva prikazano, kaki pritlikavčki smo mi v primeri s svetovnim kmetijstvom in njegovo racionalizacijo (naprednejšo, umnejšo ureditvijo); razvoj industrijskih držav gre v tem pravcu, da se osamosvajajo od agrarnih (kmetških) držav; vsaka država se vedno bolj otepa uvoza kmetijskih proizvodov; v bližnji bodočnosti ni pričakovati sprememb v tem razvoju.

Mnogo večjega pomena kakor referati pa so bile misli in mnenja kmetov, ki so jih iznašali po vsakem referatu.

Davčna bremena

Že v referatu je bilo z ozirom na davke ugotovljeno, da je davčna obremenjenost naših kmetov prevelika. 10 % katastrskega čistega donosa, ki je danes osnova davku, ne odgovarja več dejanskemu stanju. Kajti

katastrski čisti donos je bil izračunan že davno pred vojno; od takrat do danes pa so se razmere spremenile. Katastrski čisti donos je gotovo pri vseh kmetijah močno padel; po nekaterih cenitvah povprečno za 3—4 krat. To pa zahteva nujno sorazmerno znižanje davkov. Referent v davčni politiki banski svetnik dr. Božič je postavil naslednje točke glede davkov:

1. 50 % (za polovico) znižanje direktnih davkov vsem kmetijam, ki obsegajo več kakor 5 ha zemlje.

2. Črtanje davka vsem posestnikom-kmetom ki imajo manj kakor 5 ha zemlje, kajti njihova zemlja jim ne donša dovolj za preživljanje družine, kaj šele za odplačevanje javnih dajatev.

Poleg tega so bile v predavanju in v debati (razgovoru) iznešene še druge tehtne misli o novi ureditvi tega vprašanja, ki spada gotovo med najbolj pereča na vasi. Tako je bila predlagana nova ocena zemljišč, da se določi nova davčna osnova; dalje ločitev davčne obremenjenosti po oddaljenosti od velikih trgov — kdor je bližje mesta, naj plača sorazmerno večji davek kakor oddaljeni hribovski posestnik; in končno — kdor ima številno družino, naj plača manj davka kakor posestnik z malo otroci.

Tuja tržišča

Navadno se govori, da se naši pridelki ne morejo nikjer vnovčiti, ker niso za svetovni trg; kvalitetno da so preslabi. Gotovo je na tem nekaj resnice. Saj naši kmetovalci sami prav dobro vedo, da kljub velikemu trudu, ki ga vlagajo v delo, pada kvaliteta njihove živine in manj pridelajo kakor nekoč. Vse to je res. Toda pesem o kvaliteti ima še svojo drugo plat. Pogosto služi velikim izvoznikom z juga kot izgovor, da jim ni treba prodajati našega blaga in da za njihovega več ostane. Kmetijska anketa je ugotov-

vila n. pr., da se je izvažalo blago slabše kvalitete kakor je slovensko, samo da je bilo z juga. Anketa je povdžarila potrebo po enakopravnosti v vseh ozirih, tudi pri izvozu, ki je življenjskega pomena za Slovenijo. Slovenija je vedno mnogo izvažala in mnogo uvažala in se tudi danes ne more prilagoditi kakemu avtarkičnemu gospodarstvu (da bi vse, kar pridelamo, tudi doma porabili).

Kar se pa tiče kvalitete, je gotovo potrebno izboljšanje našega sadja in živine, dvig naše kmetijske proizvodnje in podobno. Toda kvaliteta se da doseči le ob sodelovanju kmeta in javno-pravnih organizacij. Nihče si bolj kakor kmet ne prizadeva, da bi izboljšal ali vsaj držal na isti višini kvaliteto pridelkov. Samo njegov trud pa je premalo. Potrebna je poleg tega državna pomoč. Kaj pomaga ves znoj, s katerim se prepoji kmetijska zemlja, če ni umetnega gnoja, ker je predrag. Kaj pomaga ves trud,

če morajo pičli dohodki iti za nakup dragih monopoliziranih izdelkov (sol, vžigalice itd.) in drugih dajatev, tako da na izboljšanje obrata ni mogoče misliti. Kmetijska anketa je zato z vso jasnostjo povdžarila potrebo po znižanju cene umetnemu gnoju, po odpravi taks na petrolej, sol, sladkor itd.

Pomen ankete

Banovinsko kmetijsko anketo je gotovo treba pozdraviti, ker je prikazala položaj kmeta v resnični luči in osvojila njegove najbolj goreče težnje. Posebej pa ji gre pozdrav kmetijske mladine, ker je na njej prevladoval zdrav kmetijski duh, ki ne pozna strankarske zaslepljenosti. Kajti duh kmetijske sloge in kmetijske borbe je tisti duh, v katerem se hoče preporoditi kmetijska mladina. Danes, ko naše kmetijstvo išče novih poti k napredku, je prav ta duh najbolj potreben, samo on nam odpira pogled v čase, ko bo več kruha in več pravice.

Dr. Srečko Goljar:

Značajnost

Kakor je res, da posameznik po svojem duhovnem ustroju predstavlja v malem to, kar v velikem narod, katerega pripada, tako je tudi res, da more posameznik vplivati na spremembo tega ustrojstva. Ima moč, ga oblikovati in preoblikovati.

Ta moč je odvisna od njegovega značaja.

Ameriški prezident Abraham Lincoln, ki mu je Amerika toliko dolžna za svojo veličino in zlasti za neomajno vsidran čut svobode, bi bil moral nekoč kot odvetnik braniti stvar, ki ni bila prava. Njegova vest, ki ni nikoli kolebala v tem, da se je treba odločiti za dobro, mu je naložila stvar odkloniti. Zakaj? Takole je tehtal: Ko bom nastopil pred sodiščem, si bom očital, da ne govorim resnice. Besede mi bodo postale vse manj verjetne. Tako, da bom moral končno celo na glas priznati, da lažem.

Ogrodje značajnosti

Naš značaj je skupnost naših navad in lastnosti. Te so lahko dobre, lahko

slabe, lahko brez te opredelbe. Dostikrat so samo to, kar smo prinesli na svet po svojih prednikih, pri čemer nimamo ne zaslug ne krivde.

Toda človek je umsko bitje. Njegova dolžnost je, da misli, da išče resnico in se bori zanjo. Kdor jo samo spoznava, a ničesar ne stori, obstaja na pol pota. Ni boljši od tistega, ki je ne spozna. Značajnost merimo torej po tem, v kakšni meri je kdo pripravljen iskati resnico, zanjo trpeti, se postaviti v boj.

Prva stopnja vsega tega je spoznavanje samega sebe, strogo presojanje slabih in dobrih strani; naslednja pa enako močna volja, odstraniti prve, jačati druge in ustvarjati nove dobre strani.

Pravičnost in poštenost

Današnji čas gleda z zasmehom zlasti ti dve stvari, ki bi morali biti najtrdnjša vez družbe. Kam bi z njima, ko vendar vladajo čisto druge moralne postavbe, ko je izhodišče vse modrosti znati podkupovati in znati dati se podkupiti?

Magistrat (občinska hiša) v Ljubljani z Robbovim vodnjakom in stolnico v ozadju

Redko blago je navadno visoko v ceni. Toda pravičnost in poštenost sta toliko več vredni, kolikor več je posameznikov, ki se za nič ne dajo odvrniti od njih. Saj jamčita mir in napredek za varnost osebe in imetka. A krivičnost in nepoštenost izpodkopujeta oboje. Kdor je komu nasilno končal pot življenja, zaide sam v kri, ko se ga še drže madeži njegove žrtve.

Poštenost in pravičnost morata biti povsod: v družini, cerkvi, občini, v društvih, največ pa, kjer skoro vsi mislijo, da je odveč: v veliki politiki. Tam, kjer se odloča o usodah narodov ali razredov, o trpljenju in blaginji množic, katerih žulji pokrivajo vse zemeljsko površje.

Ako je komu varanje glavni cilj in glavno sredstvo in narod niti tekom stoletij ne prepozna varljivcev, je to dokaz, da je narod daleč od značajnosti. Tako stanje dalje priča, da so narod namenoma odvrčali od značajnosti, da bi vladali nad njim.

Neznačajan človek se obrača kakor list v vetru. Z vsakomur je, in ker mu manjka pravih načel, odpornosti in vztrajnosti, pomenja za družbo madež in nevarnost. Saj jo kvari. Ni treba misliti, da je značajan, kdor se stalno pokorava nasilju in grožnjam. Taka pokorščina jemlje človekovi osebnosti sleherno vrednoto. In narod, ki ni nikoli poskušal stresti s svojih ramen jarma, je verna podoba človeka, podajajočega se pretinjam in pritisku.

Kulturna zgodovina naroda

ne obstoja samo v naštevanju pisanih del, umetnin in drugih reči. Kulturna zgodovina popisuje tudi, kako kak narod išče resnico in pravico. Tam je njen sedež.

Kdor se upira spoznavanju resnice, zgublja počasi vse, kar zagotavlja trajno zmagovanje nad težavami življenja, zgublja samozavest, čut za enakopravnost, za odgovornost in slepo poslušati tega, ki je bolj dognan v varanju ali uporablja predrznejša sredstva. Zemljepis slovenskih krajev je neizpodbitni primer za resničnost teh trditev.

Nismo prvi, a bomo odločilni

Naša društva so vojska, ki vidi svoje kulturno poslanstvo v tem, da se bori za resnico in ji izvojuje zmago. Edino značajnost pa zagotovi trajno zmago. Saj nasilje, podkupovanje in varanje rodijo le trajna stanja suženjske podrejenosti, nikoli ne resnične zmage!

Zato bodo naša društva gojila in pospeševala načela, ki varujejo značajnost osebe, zaklad, brez katerega človek ni vreden življenja in brez katerega narodi izgubljajo imetje, pripadnike in zemljo.

Imamo torej nalogo, oblikovati in preoblikovati slovenskega človeka in ga iztrgati duhu časov, ki so ga drugi narodi že kaj davno zmagoslavno ovrgli! Veliki dogodki, ki že trkajo na obzorje, bodo v svobodni kmetijski mladini našli navdušene in požrtvovalne pobornike.

Pod vaško lipo

IX. Slovenska hlapčevska duševnost

Slovenski kmetijski narod, ki je rodil vse slovenske stanovne in tudi slovensko izobraženstvo, je ostal do najnovejših dni sam sebi prepuščen, brez pravega vodstva. Ne da bi si bil kdajkoli mogel ustvariti kako veselo urico ali osnovati svojemu življenju podlago, na kateri je mogoče zidati krepko stavbo človeškega življenja, se je rinil skozi življenje, kakor je kazalo in kakor se je dalo, odnosno tudi kakor so ga tu in tam suvali v hrbet, kazajoč mu z gorjačo pot, po kateri ima vleči težko vpreženi, z nasiljem naloženi voz. Ni črnoglednost, če gledamo v naši zgodovini, kakršno so pisali večno ponavljajoči se trdi udarci življenja na kožo in dušo slovenskega delovnega ljudstva, nikoli veselega in radostnega, samo črno temo. Kajti že to spoznanje je velik napredek za bodočnost, obenem pa tudi merilo, s katerim bo krojiti slovenske prihodnje dni in ustvarjati novi čas. Resnica je vendarle samo ena: Narod naš je stradal kruha in besede, strada tudi danes in bo stradal, dokler ne bo v trpljenju prekaljen sam sebi začel postiljati tako, kakor mu bo samemu najbolje godilo. Do trenutka, ko se bo to zgodilo, ni mogoče govoriti o popolni svobodi, o ravnopravnosti in o enakopravnosti, katero dandanes nekateri tako radi poudarjajo. Dejstvo je, da smo od resnične svobode še zelo, zelo daleč. V trenutku, ko so naši laži-preroki in krivogledi klicarji in zapeljivci ljudstva »oznahnjali« svobode dan, govoreč lažnjive besede, v katerih globino se niso nikoli zamislili (a se zamislili radi nadute nezmožnosti tudi nikoli ne bodo), je lezel narod v mestih, v predmestjih in v podeželju v čedalje groznejšo odvisnost in večje suženjstvo. In pred človeka, ki še vsaj nekoliko samostojno misli in išče vzroke za to vsestransko bedo, ne da bi bil omrežen od lepoticnih besedičenj in brezplodnih sodobnih narodnih fraz in krilatice, stopi zato edino važno vprašanje naše dobe, ki je nujno in ki ga mora naša in bodoča mlada generacija temeljito razčleniti in rešiti:

Kako je s slovenskim hlapčevanjem? Doklej bomo hlapci? Kdaj bo konec naše hlapčevsko udane, lakajске duševnosti? Ali je slovenska hlapčevska natura dedna?

Beseda »hlapec«* ima pri Slovencih poseben zvok. Dočim ima beseda »tlačan« sama na sebi nekaj lepega, vzvišenega, ker so tlačani večno hrepeneli po izpremembi položaja in stanja v življenju, verujoč v svobodo, žrtvujoč za veliko idejo tudi kri in življenje, je v izrazu »hlapec« nekaj nelepega, prestaškega, neplemenitega, odurnega, ogabnega; zakaj »hlapec« se je vedno udingal za hlapca, bil ponižen izvrševalec vsakega še tako neumnega ali nedostojnega povelja svojega »gospodarja« in ni nikoli niti stremel niti poizkusil izpremeniti na kakršenkoli način svoje ne vredno, podrejeno življenje, da bi zaživel tako, kakor je za svobodnega človeka prav in spodobno. Za milosten nasmeh gospodarjevega lica bi bil samemu sebi stopil na glavo ali prodal dušo, če bi jo kdo zahteval. Hlapčevstvo ni v delu, temveč v mišljenju, v čustvovanju, je tako rekoč del značaja, če ne izpolnjuje že naravnost hlapčev celotni značaj. Kdor v potu svojega obraza služi svoj vsakdanji kruh, pa bodi delo še tako zoprno, ni hlapec, zakaj ta človek nosi ponosno ime: delavec. Toda kdor služi svojemu imenitnemu bližnjemu le zavoljo njega imenitnosti, a pozablja na svobodo, na ime in čast in na svoje človekovo dostojanstvo, je hlapec, kakršen se poštenemu človeku gabi. In »hlapec« je psovka — grda, v srce in v dušo segajoča psovka! Za tistega namreč, kdor še ima srce in dušo!

Med slovenskim narodom je mnogo, premnogo nečedne lastnosti, hlapčevstva. Res je, skozi vso zgodovino smo hlapčevali in prav verjetno bi se človeku zdelo, da nam je življenje vtisnilo v kri to strašno podo. Toda zgodovina tudi pravi, da so mnogi drugi narodi slično trpeli, kakor mi Slovenci, a vidimo, da je njih duh kljub vsemu ponosen, samozavesten, dasi nekateri jedva presegajo naš ubogi milijon. Naš duh pa s pretirano uslužnostjo lega v prahu na trebuh pred tujim veličastjem in vprav

* »Hlapec« pomeni pri našem kmetu tudi kmetovega pomočnika. Ali bi ne bilo prav in lepo, da bi to neprimerno besedo zamenjal slovenski jezik z nazivom »kmetijski (gospodarski) pomočnik«? — (Tako je! Na tem stališču smo tudi mi in bomo ta naziv nadalje podpirali. — Op. uredništva.)

hlapčevska lastnost hlapčevskega duhá in mesa in krvi je, da priznamo tujcu vse, domačinu pa nič. Drug drugemu smo hujši kot besni volkovi, grizemo se s srditimi zobmi: napram tujcu smo pohlevno kuže, ki prikupljivo mahlja z repom, da bo njegov milostni pogled zadosti prijazen.

Slovenci smo narod, ki izgleda, da vedno samo prejemo. Beračimo vsi, od berača do najvišje glave, beračimo in prosjačimo za to, kar dajemo, in hvaležno pripogibamo glave za to, česar nismo nikoli prejeli. Tako ustvarjamo videz prejemanja. Dejstvo pa je, da je vse, kar v resnici imamo in posedujemo, uspeh žuljavih rok našega delavnega ljudstva. Ampak slovenska naivnost, bogato pognojena s tlačansko vzgojo, nam potiska ob vsaki priliki klòbuk v roke. Znani pregovor pravi, da s klobukom v roki prideš skoz vso deželo. Morda je to resnica, toda za Slovence ne velja. Mi nismo prišli nikamor. Mi nismo s klobukom v roki in dostikrat celo drsajoč na kolenih prišli niti do spoznanja, da kažemo svojo hlapčevsko naravo. Ni tedaj nikakšno čudo, da nam velja že drobna drobtinica za velik uspeh in da smatramo že vsako figo kot »ogromno pridobitev«. Lice naše domovine pa razodeva tako velike bolečine, ko poslušna sladko besedo zahvaljevanja večine svojih ubogih sinov...

Slovenci smo šli skozi vzgojo kakor kaznjenec skozi šibe. Za hotenje našega naroda — a neko hotenje naš narod vendarle ima, le prislunhimo utripanju njegove duše! — nismo znali nikoli ustvariti pravega programa. Tu in tam se je včasih zasvitalo, toda ostalo je vse le za parado in proslave. Kultura je prav lepa stvar, vsestransko važna, če je zasidrana v življenje. A kultura in hlapčevska miselnost: to sta dve stvari, ki se niti v skrajnosti ne dotikata!

Slovensko izobraženstvo je v zgodovini slovenskega ljudstva premnogo grešilo. Za stike z narodom je iskalo posredovanja vaških magnatov in narodnih bogatih »veljakov«. Šole, polne srednješolskega »plemenitaškega« duhá, so vzgajale pri nas navzdol tirane, navzgor hlapce, zaverovane v nemško (in pozneje v vsako izven slovensko) imenitnost. Narodni veljaki, v bistvu bogati narodni analfabeti, birti, kramarji, mesarji in prekupčevalci z živino, pa prebrisani, za svoj posel skrbeči pravdači, so držali ljudstvo v težkem gmotnem in duševnem vazalstvu, ki je, stradajoče kruha in izobrazbe, klečevalo okrog »voditeljev«, dejanskih gospodarjev ubožanega

in izgladovanega naroda. Tu so slovenskega šolanca prvi grehi. Inteligenca, katera je zasedla višje položaje, je ostala, vzgojena v srednjeveškem šolskem duhu in večinoma zaverovana v nemško veličino, napram nešolanemu ljudstvu kakor fevdalec napram srednjeveškemu tlačanu.

Karikatura slovenskega kmetskega in sploh malega človeka zato ni karikatura, temveč žalostna resnica:

1. Kmet, stopajoč v urad, se ves trese in trepeče; v rokah vrti klobuk, a najrajši bi v strahu pred sprejemom izpred urada zbežal, ob stiku z gospodom pa le-tem poljubi roko.

2. Kmet, ki gre prosit za pravico, o kateri pa ne ve, da mu po zakonu itak pripada, nosi za gospoda v cekru petelinčke, da bo prošnja bolje uslišana.

3. Tile priprošnjiki našega človeka, namreč petelinčki v cekru, bi bili sami na sebi jako smešna prikazen, če ne bi tako klavrno reprezentirali ponosa in samozavesti malega Slovenca.

Njegov praded je takole nosil živad grajskemu valpetu. Zivljenje je ostalo isto, za malenkost je menjalo le obliko. Valpet je bil hlapec, njegov moderni vnuk je tudi hlapec. A znak hlapčevske nature je:

Navzdol tiran, navzgor »Sluga pokoran!«... Slovensko hlapčevanje, hlapčevska miselnost ljudske gmote in poedinca, je raznostransko. Polagoma pa postaja aktualno tudi to naše važno vprašanje. V sklopu gospodarskih, socialnih in kulturnih problemov slovenskega ljudstva — vseh slojev — prihaja v ospredje ta slovenska rana; naš čas

je zanjo pomembno preizkuševališče. Dani se, v mladino stopa nov duh, vsepovsod ga je čutiti. Pogled se ostri in postaja kritičen. Ker je jasno, da naša hlapčevska natura ni dedna, ker je le plod nenaravne vzgoje in drugih tej vzgoji odgovarjajočih vzrokov, vemo, da bo mogoče marsikaj popraviti. Nenaravna vzgoja, kakršno smo vsi po vrsti prejeli iz skope gospodarjeve roke in ki je vzgajala iz nas hlapce, bo bodočnost morala uničiti, če hočemo priti kam naprej. Ob korajžnem nastopu slovenske mladine našega časa, kakršno tu in tam zasledimo, smemo upati, da bo življenje Slovencev na tem polju zoralo v bodočnosti nove brazde. Čeprav šele v drobcih, postajajo sicer redki slovenski ljudje že ponosni in samozavestni. Ustvarjamo nov program, kojega živo jedro kliče:

Konec hlapčevski duševnosti vsega slovenskega kmetijskega naroda!

(Se bo nadaljevalo)

Marija Brenčič:

Ob iztoku

*Po ravnini se zaspana
vije reka,
vanjo se veseli planinski
vir izteka.*

*Rogajo se mu valovi
iz globine:
»Plitev si naš virček, pravi
sin planine.*

*In tako kot mi umazan
zdaj še nisi,
v tebi zrcalijo néba
se obrisi...*

*V tebi spi srebrna pesem...
Mi pa grémo
na globoko — resni smo in
nekaj vemo!«*

*Virčku vztrepetajo valčki
in v objemu
črnega valovja jasen
spev zamre mu...*

Razlaga tujih besed

● **Anketa** pomeni izsledovanje, raziskovanje, zborovanje, ki ga kdo skliče v ta namen, da se preišče in razmotri kakšno važno vprašanje. N. pr. anketa o kmetijstvu je takrat, če se na zborovanju pretresajo vsa kmetijska vprašanja (davki, dolgovi, vnovčevanje pridelkov itd.). Šolska anketa je tisto zborovanje, kjer se razmotriva položaj šole in otrok v šoli glede vzgoje, zdravstva itd.

● **Referat** je poročilo ali predavanje. Na anketah so razni referati n. pr. o davkih, carini itd. Referirati pomeni poročati. Referent je tisti, ki poroča. V večjih uradih in podjetjih so referenti za posamezne stroke, na banovini n. pr. na prosvetnem oddelku: referent za ljudsko šolstvo, za kmetijsko-nadaljevalne šole, za srednje šole itd.

● **Reprezentirati** pomeni predstavljati, zastopati. Državo reprezentira (predstavlja) vladar, reprezentant (predstavnik) društva je predsednik. Če ima kako društvo proslavo, pošljejo druga društva na to proslavo svojo reprezentanco — zastopstvo, ki društvo predstavlja. V sportnih časopisih beremo: državna reprezentanca, to so najboljši sportniki (telovadci, nogometniki itd.), ki nastopijo v tujini.

● **Vazal** je podložnik, suženj. V prejšnjih časih je vladar močnejše države podjarmil manjšo državo in je vladar te postal vazal, podložnik. Danes pomeni vazal vsakega, ki je podložen drugemu in ga zvesto uboga.

● **Psiha** je duša, psihično življenje = duševno življenje; psihijater je zdravnik duševno bolnih; psihologija je veda, znanost o duši, psiholog je dušeslovec, znanstvenik, ki proučuje duševne pojave (misli, čustva itd.). Včasih slišimo izraz volilna psihoza, vojna psihoza, to je posebno stanje ljudi ob volitvah ali vojni (razburjenje, zbeganost, nestrpnost itd.) — Psiha pravijo nekateri (zlasti pri gospodi) posebni mizici z ogledalom.

● **Avtarkija** je znana danes zlasti v Italiji in Nemčiji. Ti dve državi si prizadevata, da bi vse, kar porabita, doma pridelali; da ne bi bilo treba kupovati od drugih držav. Posledica tega je da n. pr. v Nemčiji primanjkuje masla, masti itd. V inozemstvu pa nočejo kupovati zato, da jim denar ostane za oboroževanje in da se čim bolj osamosvoje. Avtarkija je možna samo na velikem ozemlju, v velikih državah.

Demokracija v službi kmeškega ljudstva

Češkoslovaška republika spada brez dvomno med najbolj demokratične države v Evropi. Prav radi tega si jo mnogi narodi postavljajo za vzor. Primer Češkoslovaške pa je važen zlasti zato, ker lahko primerjamo, kakšna oblika vladavine je za kmetstvo in vse delovno ljudstvo boljša: demokratična ali diktatorska. V demokratičnih državah ima ljudstvo svobodo, vse stranke so dovoljene, delovni človek se lahko s pomočjo svojih organizacij bori za izboljšanje svojega položaja. Tisk je svoboden, tako, da kmetški človek lahko odkrito kritizira izkoriščevalce kmeškega stanu. V demokratični državi si kmetje lahko v tajnih volitvah izvolijo svoje prave zastopnike, ki bodo v resnici skrbeli in delali za napredek kmeškega ljudstva. — Vsi kmetški voditelji slovanskih narodov: Stambolijski, Radić, Vitoš in Švehla so bili odločni zagovorniki demokracije (ljudovlade).

Tudi Čehi in Slovaki so si uredili svojo državo na demokratičnih osnovah. Demokratično ureditev so obdržali tudi do današnjih dni, kar je znak, da je ljudstvo zrelo in se zaveda svojih pravic, in kmetje, združeni v skupni vsedrjavni agrarni stranki, ki je najmočnejša, se imajo prav demokratičnim svoboščinam zahvaliti za ves napredek, ki so ga dosegli v 20 letih svobodne države.

Zemlja je kmetova ...

V malokateri državi je bila izvedena agrarna reforma tako temeljito, kot na Češkoslovaškem. Ogromna veleposestva, ki so bila pred vojno v rokah tujcev, nemških in madžarskih grofov, je država po vojni razlastila in razdelila zemljo tistim, ki jo sami obdelujejo: kmet-skim delavcem, bajtarjem in malim kmetom. Tako je nastalo čez 20.000 novih posestev, na katerih si številne dru-

žine lahko na lastni zemlji pridelajo kos poštenega kruha.

Gozdove, ki so bili tudi v veliki večini last veleposestnikov, je prevzela država. Kmetje in podeželski delavci si po nizki ceni oskrbujejo kurivo iz državnih gozdov. Del dobička iz teh gozdov pa se uporabi za pomoč starim, onemoglim državljanom, ki so tako preskrbljeni, ljudstvo pa je rešeno njihove nadloge.

... kmet je zaščiten

Na Češkoslovaškem so posebno razvite razne kmetške, gospodarske in zadržne organizacije. Da zavarujejo kmeta pred raznimi špekulanti, so vplivale na vlado, ki je na pobudo predsednika dr. Milana Hodže uvedla poleg mnogih drugih za kmeta važnih odredb in zakonov tudi uredbo o žitnem monopolu. Država je ustanovila posebno družbo »Češkoslovenská obilni společnost« (Češkoslovaška žitna družba), ki jo tvorijo

Kmetško dekle iz Podkarpatske Rusije
(dela ČSR)

v veliki večini kmetске zadrुžne organizacije, manjše število je tudi mlinarjev in trgovcev. Ta družba ima edina pravico nakupovati in prodajati žito. To pravico oddaja včlanjenim zadrुžnim zvezam, te pa posameznim kmetским zadrugam. Edino kjer teh ni (zlasti na Slovaškem in v Podkarpatski Rusiji), dobijo pravico kupovati žito tudi trgovci.

Družba določi ceno žita že julija za vse leto vnaprej. Temeljna cena je meseca avgusta, nato pa se polagoma vsak mesec nekoliko dvigne. Žito se ne plačuje za hektoliter, temveč za kilogramsko težo. To je važno zategadelj, ker se tako plača kakovost in dejanska vrednost žita. N. pr. kmet pripelje v zadrugo pšenico. Tam jo stehajo. Recimo, da tehta 1 hektoliter (100 litrov) 78 kg. Po ceni, ki jo je določila družba, dobi za pšenico avgusta 246.— din, septembra ali oktobra 248.— din. Če pa tehta 1 hl 80 kg, je cena avgusta 250.— dinarjev, septembra 252.— din itd. Ker se cena postopoma zvišuje vse leto in ker je že vnaprej določena, kmet vsak čas ve, po kakšni ceni bo lahko prodal žito.

Žitna družba strogo nadzira nakup žita in je vsaka špekulacija nemogoča. To je važno zlasti za tiste kmete, ki žita ne morejo prodati zadrugi, temveč trgovcu. Ta mora plačati kmetu od družbe določeno ceno.

Socialno skrbstvo

Veliko skrb posveča država tudi revnejšim slojem, zlasti poljedelskim delavcem in poslom. Že na pobudo † Antonina Švehle je bil izdelan zakon o bolniškem, nezgodnem in starostnem zavarovanju poljedelskega delavstva. Ta zakon se tudi izvaja. Danes je na Češko-slovaškem zavarovan vsak dninar, vsak hlapec in dekla, to se pravi, da imajo v slučaju bolezni zastoj zdravnika in zdravila; če se ponesrečijo pri delu, dobijo odškodnino, na stara leta pa so tudi preskrbljeni, ker dobivajo od države pokojnino. Število zavarovanih kmetских delavcev znaša sedaj čez 600.000, od teh odpade na: Češko 320.000, na

Moravsko-Slezko 150.000, na Slovaško 100.000 in na Podkarpatsko Rusijo 40 tisoč. V vsakem okraju so bolniške in nezgodne blagajne, ki služijo kmetским delavcem. Nadzor nad temi blagajnami imajo tudi kmetски ljudje in delavci po svojih zastopnikih, ki pazijo, da gre ves denar res v korist kmetskemu delavstvu.

Prosveta

Malokje se kmetje tako zelo zavedajo pomena izobrazbe kot vprav na Češko-slovaškem. Ne le, da omogoča svojim otrokom šolanje, češkoslovaški kmet je tudi s svojim nastopom dosegel, da je prilagodila država šolstvo potrebam kmetskega ljudstva. Kajti ni dovolj sama šola, važno je, kakšnemu namenu služi in kako je urejena. Ljudsko šolstvo je na zelo visoki stopnji; najbolj pa je viden uspeh čeških in slovaških kmetov v tem, da imajo danes čez 2000 kmetijsko-nadaljevalnih šol, 263 kmetijskih in lepo število srednjih in visokih strokovnih šol, ki so vse namenjene izobrazbi kmetске mladine. V teh šolah se kmetски fant in dekleta učita za umnega, naprednega in dobrega gospodarja in gospodinjo.

Složno delo

Vsi veliki uspehi kmetskega gibanja in gospodarski napredek podeželja na Češko-slovaškem pričajo, kaj lahko doseže kmetsko ljudstvo, če je složno in organizirano. Da nima češkoslovaški kmet tako močnih gospodarskih, prosvetnih in političnih organizacij, si ne bi mogel tako uspešno krojiti svoje usode v državi kot si jo zdaj. Gospodarska organizacija jih varuje pred pred kapitalističnim izkoriščanjem, politična organizacija pa jim daje vplivno moč pri vodstvu države. Zato pa je češki in slovaški kmet najvnetejši branilec svoje države in njene neodvisnosti, kar so jasno dokazali dogodki v zadnjih mesecih.

Da pa si je mogel kmetски človek priboriti tako ugoden položaj, gre zahvala demokratičnim načelom, na katerih stoji bratska republika. To naj bo tudi kažipot pri delu v našem kmetsko-mladinskem gibanju.

Odgovornost na vsakem mestu

Vsako gibanje in vsaka organizacija sloni na odgovornem delu njihovih predstavnikov. To je vzvod, to je prijemališče, ki daje organizaciji smer. Ta smer pa vodi naprej in nazaj. Vse je odvisno od zavestnega pojmovanja odgovornosti in dolžnosti, ki jo vsak član ali funkcionar prevzame ob vstopu v katerokoli organizacijo. Za moč in uspešno delovanje vsake organizacije pa je nujno potrebno medsebojno razumevanje in točno poznavanje nalog, ciljev in poti organizacije. Potrebna je trdna skupnost in močna povezanost članstva ter globok tovariški čut; posebno pa je nujen — kot že zgoraj omenjeno — vedno in povsod čut odgovornosti na vsakem mestu.

Najhujše zlo, ki lahko zaide v organizacijo, je neodgovorna kritika in mišljenje, da se sestanki in delo v organizacijah prilika za obračunavanje osebnih zadev. Če pridejo enkrat v organizaciji osebne zadeve nad zadeve organizacije in pokreta, potem je jasno, da razpad ni daleč, če se takih in podobnih zadev ne da izločiti iz organizacije in prenesti na kraj, kamor spadajo. Vedno je tako: nekateri delajo, se trudijo, da bi dvignili delo v organizaciji na dostojno višino in ji dali ugled, potem pa pridejo drugi, ki jih takrat, ko so prvi delali, ni bilo, ker niso hoteli priti in sedaj kritizirajo ter podirajo, kar so drugi z muko zgradili. To je razbijaško in zločinsko delo neodgovornih ljudi. S takim delom je treba nemudoma prekiniti, kjer obstoja. Drugod pa je treba paziti, da ne zaide v zdrave organizacije.

Sicer je res: kdor dela, tudi greši. To bo vsak pameten in uvideven človek priznal. Kdor dela in kdor je stvaren, bo priznal, da je človek zmotljiv in da so napake pri njem kot pri kateremkoli drugem možne. Priznati pa bo moral tudi tisti, ki ne dela v organizaciji, ampak samo kritizira, da bi on prav tako lahko delal napake in še morda večje, če bi se udejstvoval.

Kritika mora biti. Gorje, če bi je ne bilo. Saj lahko vidimo v življenju: tam, kjer je

dana možnost najširše svobodne kritike, tam so razmere vedno najboljše urejene. Toda kritika mora nastopiti vedno v pravem času, na pravem mestu, predvsem pa je potrebno, da je stvarna, podprta z dokazi in dejstvi. Kdor kritizira, se mora točno zavediti, da obenem s kritiko prevzame nase vso odgovornost za svoja dejanja. Če hoče kritika doseči res svoj pravi namen, ne sme biti uničujoča, ampak vedno nasvet in pouk, da se tako in tako ne sme delati; povedati pa je treba seveda, zakaj se tako ne sme delati in kako se mora, da bo prišlo delo na pravo pot in v pravo smer.

Mnogo je takih, ki kritizirajo druge ali iz nevoščljivosti radi njihovih uspehov ali pa tudi samo iz golega kljubovanja. Teh dvojih je največ in so najbolj nevarni. To pa radi tega, ker tako delajo s posebnim namenom nekemu škoditi, če ga ne celo onemogočiti in delati zmede v organizaciji. Ti neodgovorni »kritiki« ne delajo tega s stališča organizacije, temveč samo z osebnega stališča. Vsak pameten človek pa se bo take kritike vzdržal in jo onemogočil tudi pri drugih.

Končno je še neka stvar, ki jo je treba omeniti. To je prevelika tenkočutnost. So ljudje, ki ne prenesejo nobene kritike, pa čeprav je nujna in upravičena. Te napake se morajo otresti. Zavedati se morajo, da jim bo stvarna dobrohotna kritika samo koristila. Ne smejo pa se čutiti ob njej prizadeti in ogroženi. Spoznati morajo, da bo edino stvarna in zdrava kritika dala njihovem delu pravilno smer. Taka kritika jim mora dati novega zaleta in podviga, ne pa malodušja in popuščanja.

Naša dolžnost je, da z vsemi močmi gojimo v svojih organizacijah med članstvom čut odgovornosti, čut tovarištva, pravilno pojmovanje kritike do sebe in do drugih ter trdno skupnost, če hočemo, da bodo naše organizacije zdrave, trdne in močne, da bodo zmožne boriti se za svete in pravične cilje kmetskega človeka.

Kranj, največje mesto Gorenjske

Gradimo si boljšo bodočnost!

Sv. Jakob v Slov. goricah

Naše društvo je letos že drugič stopilo na plan. Praznik mladine, ki je bil 31. julija, pa služi v dokaz koliko kmetška mladina v svojih naporih zmore in hoče napraviti. Tov. Matjašič nam je govoril iz srca, tako, da smo bili res praznično razpoloženi! Tovariši, ki so nas obiskali iz Šmarjete ob Pesnici, so z nami vred s ponosom vzklikali mogočni mladinski armadi, ki ima edini cilj: vstajenje vasi in našega trpečega človeka!

Duplje

Naša vas je v nedeljo, dne 21. avgusta doživela prvi kmetško mladinski praznik, ki ga je priredilo mlado in agilno Društvo kmetških fantov in deklet. Kot viden izraz našega letošnjega delovanja je bila dobro organizirana tekma kolesarjev in nato koscev. Ljudstvo je s svojo prisotnostjo v ogromnem številu potrdilo, da ceni naše napore in borbo za pravice delovnega ljudstva. Vzpodbudnim besedam tov. Perneta je sledil govor Zvezinega delegata tovariša Nemca, ki je prinesel upanje in nado v vsa naša srca.

Duplje stopajo na plan. Vstajamo v težavni borbi vkljub vsem nestrpnim nasprotnikom in v tej borbi bomo vztrajali do konca.

Moravče

Naša vas ni hotela izostati v skupnih manifestacijah in borbah kmetške mladine, zato smo priredili tekmo koscev, v nedeljo dne 7. avgusta t. l. ki naj bi ponovno pokazala lepoto kmetškega dela. Tov. Lavrač je otvoril s spodbudnimi besedami mladinsko zborovanje in podal besedo zastopniku Zveze tov. Nemcu iz Ljubljane, ki je v

krepih besedah očrtal delo in napore kmetške mladine za boljšo bodočnost naroda.

Po končani tekmi se je razvilo pravo narodno veselje. Naše Društvo kmetških fantov in deklet bo tudi v bodoče hodilo po svoji začrtani poti.

Ponikva

Kmetški praznik je proslavilo naše Društvo kmetških fantov in deklet s tekmo teric, v nedeljo 4. septembra. Sveta tradicija so nam postali ti prazniki, nam in vsem vaščanom. Znak tega je bila številna udeležba. Čeprav je deževalo, ni dež nikogar prepodil.

Lično okrašen prostor, na katerem so stale trlice in dve lepi zeleni zastavi, so obstopila dekleta. Predsednik tov. Jurij Zdolšek je otvoril praznik in iskreno pozdravil vse vaščane in prijatelje mladine. Kako zasluži kmetško delo čast, je razložil v svojem govoru zastopnik celjskega pododbora tov. Jožep, delegat Zveze tov. Košmrlj pa je govoril o težkem življenju kmetškega človeka in potrebi borbe v skupnosti.

Po zborovanju so dekleta začela zanimivo tekmo. Lan se je v njihovih rokah spreminjal v voljno predivo. Urne roke so druga za drugo opravile delo, kakršnega so nekdanj v veliki meri opravljale naše kmetške matere. Po tekmi je sledila domača zabava, ki nam je dala potrebna denarna sredstva za prosvetno delo v zimski dobi.

Boh. Češnjica

Bohinjčani smo 4. septembra res pokazali, da nimamo samo lepih planin in divnega koščka zemlje, ampak tudi svoja srca in duše pripravljene za delo in borbo. Bakljada v spomin 90 letnice odprave tlake na

Poljedelski stroji
Zahtevajte

KREMŽAR

Št. Vid nad Ljubljano
ponudbe!

predvečer mladinskega praznika in drugi dan tekma koscev z mladinskim zborovanjem predstavljajo neizbrisen spomin za vsakega gledalca. Veličastna je bila povorka koscev in grabljic, narodnih noš, kolesarjev in drugih skupin. Govor tovariša Sodje je bil pravi ponos za kmetsko mladino. Zvezin delegat tov. Nemeč je govoril vsem kmetskimi trpinom iz srca. Tov. Godec se je v iskrenem govoru pridružil mladinskim borcem; tov. Slavica Hodnik pa je deklamirala prisrčno »Mahnite kosci!«, pesem tovariša Daneva, ki je izraz doživetja in zrcalo vse naše borbe. Sploh zaslužijo vsi fantje, ki so v največjem dežju tekmovali, ravno tako dične grabljice vso pohvalo in priznanje. Čez 2000 glava množica je vkljub dežju vztrajala do konca...

Sv. Marjeta ob Pesnici

Tudi naša vas je zaživela 8. septembra. Kmetska mladina, združena v Društvu kmet-skih fantov in deklet, je priredila lep kmet-ski praznik s tekmo koscev v proslavo 15 letnice društva.

V zgodnjem popoldnevu se je začelo; prihajali so ljudje od vseh strani in se zbirali pred hišo tov. Vaude. Vedno več jih je bilo. Končno se je pomaknila lepo urejena povorka proti tekmovališču. Pester pogled: za državno in zeleno zastavo godba, za njo kosci, veliki in mali, grabljice, kolesarji in za njimi vsi ostali. Slika zdravja, mladosti in ponosa!

Na tekmovališču tov. Krambergerja se ljudski val ustavi. Na govorniški oder stopi podpredsednik domačega društva tov. Fras. Otvarja praznik, pozdravlja tovariše, vaščane, goste. Sledijo govori: poslanec gosp. dr. Jančič govori o vrednosti dela, g. Kravos, zasopnik Narodne strokovne zveze pozdravlja kmetsko mladino v imenu delavcev, končno povzame besedo predsednik zveze tov. Kronovšek in krepko oriše pomen kmetskega gibanja.

Kmalu so kosci nared. Povelje in mišice se napnejo, kose se bliskajo, navdušenje raste. Raste do konca in se začne znova pri mladih koscih.

Mladina je ponosna, vesela, zadovoljna. Proslavila je, dostojno in svečano svoj kmetski praznik in obletnico svojega društva.

Orla vas

Savinjska dolina je v nedeljo, dne 11. IX. slavila mogočen kmetsko mladinski praznik v Trnavi, ki je odločno pokazal, kako silno kmetska mladina pojmuje borbo za svoje pravice in resnično vstajenje vasi.

Zgodaj popoldan je pričela prihajati kmetska armada na zbirališče v St. Rupertu, kjer se je formirala povorka mladosti in zdravja čile kmetske mladine. Človek res ni vedel kateri skupini bi poklonil več pozornosti, komu bi dal svoja čuvstva, ker je srce bilo preveč razigrano. Naj vas torej po vrsti naštejemo, vse borce, ki neustrašeno nosite zeleni prapor, ki ste tako izrazito manifestirali naše najsvetejše ideale. Na čelu povorke je bila skupina jezdecev z državno in zeleno zastavo, nato je sledila godba. Ponosno je sledila četa koscev, postavnih fantov, na licih si jim bral odločnost in ponos. Nepozabni vtis napravljajo mladi kosci z lesenimi kosami in mlade grabljice; človeka obide posebna toplota, kadar zasliši iz tako svežih in mladih grl: »Živela vojska Matije Gubca«, »Vse za pravico vasi« itd. Za navdušenimi najmlajšimi borci so stopale grabljice, prazničen je bil njih korak, skozi srce so jim pela usta krepko pesem mlade vasi. Med vsako skupino so mogočno vihrale zelene zastave, ki so bile znamenje globokega vzklika: Danes duševno tlačanstvo in nikdar več! Resnica se ne da pokazati, ali ko sem zrl mlado vojsko zbrano okrog tribune, mi je srce radostno vzdrltelo.

Sledilo je kmetsko mladinsko zborovanje, ki je zopet pokazalo, kako zavedna je naša mladina. Tov. predsednik Povše je otvoril zborovanje, pozdravil vso armado in zastopnike Zveze kmet. fantov in deklet tov. predsednika Kronovška, tov. Gerželja in Nemeča.

Nepozabne so ostale njih besede, ki smo jih slišali ta dan, kajti prinesle so nove nade v naše trdo življenje. Krepko se je pogrnalo 30 koscev v že nekoliko ostarelo travo! V znamenju: staro življenje padaj, da zamore novo vzrasti. Mi resnično krepko in silno vstajamo!

Sv. Planina

Na praznik 8. septembra t. l. se je naša kmetska mladina, organizirana v Društvu kmetijskih fantov in deklet pridružila ostali slovenski kmetski mladini s tem, da je tudi ona priredila svoj kmetski praznik združen s tekmo koscev.

V Gaberskem se je okrog tekmovališča nabralo čez 1000 ljudi. Medtem pa se je mladina zbrala v povorko v Lokah in strumno prikoralala na travnik. Le žal, da nismo smeli nositi v povorki nobenih zastav, ne zelenih niti državnih, ki bi sliko še polepšalo.

Na travniku se je pričelo življenje. Na govorniški oder je stopil tov. predsednik domačega društva in v zbranih besedah pozdravil številno občinstvo. Za njim je govoril delegat Zveze tov. Košmrlj. Spominjal se je 90 letnice odprave tlake in pov-

darjal, da kmetski človek še ni svoboden, da si mora v skupnosti pridobiti svoje pravice.

Po govorih se je pričela tekma. Zanimanje je rastlo od sekunde do sekunde. Kosci so na znamenje zarezali, trava je padala in v rastočem navdušenju je odkosil prvi kosci in za njim ostali.

Zdaj se je vsula množica na manjši prostor, kjer so tudi najmlajši pokazali, da so že kosci. Tu je bilo šele pravo navdušenje! Mladi kosci pa so vneto in ponosno kosili.

Še dolgo so ostale množice okrog tekmovališča. Govor se je sukalo samo okrog fantov, ki so tako lepo proslavili svoj praznik.

Pod noč pa se je mlada četa zopet vrnila v svoje domove raztresene po hribih svete Planine. Vsakogar je spremljala zavest, da je praznoval to kar je naše, kmetsko, da je bila to proslava trdega kmetskega dela in žuljavih rok.

Veličasten praznik žetve v Daruvarju

Vzgljedno delovanje češkoslovaške mladinske organizacije v Jugoslaviji

V naši državi je po zadnjih podatkih okrog 125.000 Čehoslovakov. Največ jih prebiva v Vojvodini, 40.000 pa v hrvatskih pokrajinah. Tu prevladujejo Čehi in je njihovo središče Daruvar, znano zdravilno kopaljšče.

V Daruvarju in njegovi okolici so se pričeli naseljevati prvi Čehi pred kakšnimi 70 leti. Na Češkem je bila že takrat gosta prenaseljenost, dočim je bila v teh krajih naseljenost redka in mnogo zemlje na razpolago. Prvi naseljencev je povabil v naše kraje svoje sosede in tako se je naseljevanje širilo do predzadnjih časov. Češki naseljenci so v ogromni večini kmetje, ki so nepregledne gozdove spremenili v rodovitna polja. Pokrajina je skrbno obdelana in zelo lepa. Prebivalci se bavijo s poljedelstvom, živinorejo, sadjarstvom in deloma tudi z vinogradništvom. Mnogo vasi je popolnoma čeških, drugod pa žive pomešano Čehi, Hrvatje, Nemci in Madžari. Te vasi so v primeri s slovenskimi naravnost velikanske in potrebuješ skozi marsikatero tudi celo uro peš hodá. Zato štejejo tudi po več tisoč prebivalcev.

V Daruvarju obstoja češka kmetsko-mladinska organizacija (Sdruženje venkovskeho

Voz z prizorom:

„Tlačanska doba“

Nepregledna vrsta članic v povorki

dorostu). To je centralna organizacija, ki obstaja šele nekaj let in je v njej včlanjenih že 15 društev, ki so bila ustanovljena po tamkajšnjih vaseh. Omenjeno zvezo kmetijske mladine v Daruvarju vodi zelo uspešno sedanji agilni predsednik tov. Karel Herot, upravitelj tamkajšnje gospodarske šole.

Naj omenim pri tem, da so Čehi tudi v naši državi napredka željni in na visoki kulturni stopnji. V Daruvarju imajo svojo kmetijsko (gospodarsko) šolo, ki jo vzdržujejo sami in s podporo češkoslovaške vlade. Prav tako izdajajo svoj tednik »Jugoslovanski Čehoslovaki« (Jugoslávští Čechoslováci). Poleg tega imajo lastno banko (Československa banka) z več podružnicami v raznih krajih. V vseh krajih, kjer prebivajo Čehi, imajo razen kmetско-mladinskih organizacij tudi splošna kulturna društva »Češka beseda«, lastne ljudske šole in mnogo prosvetnih domov, ki se tu pa tam imenujejo »Masarykov dom«. V Daruvarju takšen dom pravkar grade.

Čehoslovaki so tudi dobri zadrugarji in imajo v Jugoslaviji svojo Zvezo zadrug, ki šteje preko 50 članic. Zvezi predseduje ugleden kmet Avgust Mžik, bivši poslanec Hrvatske seljačke stranke. V prejšnjih časih so imeli Čehi svojega parlamentarnega zastop-

nika in so kot agrarci šli skupno s Hrvatsko kmetско stranko.

Kakor organizira in prireja slovenska organizirana kmetско mladina svoje praznike, manifestacije in tekme v kmetském delu, skoro na isti način deluje tudi češka mladinska organizacija s sedežem v Daruvarju. Slovanska kmetско ideja je zasidrana pri vseh vaščanih, ki pripadajo temu velikemu deblu. Nekoliko se razlikujemo po govorici, običajih in življenju, vodi pa nas skupna misel za očuvanje človečanskih pravic, težnja po svobodi in enakopravnosti. To izpričujemo z vsem svojim delovanjem, zlasti pa s kulturnimi prireditvami, ki imajo namen našo mladino dvigniti umsko in duševno.

V nedeljo 14. avgusta t. l. se je vršil velik praznik žetve v Dežanovcu pri Daruvarju, katerega je priredila Zveza češke kmetiske mladine z vsemi včlanjenimi društvi. To je bil praznik vse širne okolice in je velika udeležba pokazala zavednost tamkajšnje kmetiske mladine. Praznik žetve je nekaka zahvalna nedelja in jih prireja po končani žetvi tudi naša mladinska organizacija v Češkoslovaški.

Prireditve se je vršila v proslavo 20 letnice narodnega osvobojenja in v spomin 90-letnice ukinitve tlačanstva. Zvezo kmetiskih fantov in deklet sta ob tej priliki zastopala

*Voz s prizorom:
»Ukinitev tlačanstva«*

*Članice v narodnih nošah nosijo napise:
»Zemlja, delo, kruh, mir«*

njen predsednik tov. Kronovšek in tovariš Franc Molj.

Že v zgodnjih popoldanskih urah se je pričela zbirati v Dežanovcu velika množica ljudstva in članstvo te organizacije v raznih skupinah. Reditelji so urejali skupine, godbe pa so pridno igrale in večale razpoloženje. Ob 2. uri popoldne je krenil sprevod na prireditveni prostor skozi več kilometrov dolgo vas Dežanovec. Na čelu je jezdila kmetška konjenica, za njo so vozili lepo okrašeni kolesarji, sledila je skupina deklet v slikovitih narodnih nošah. Za njimi so se vrstili lepo okrašeni vozovi, ki so predstavljali razne zgodovinske in druge prizore. Prvi voz je predstavljal tlako, zadnji voz pa ukinitelj tlačanstva in osvobojenje kmeta. Nato so se uvrstile nepregledne skupine članic v krojih z žitnimi vencami. Po malem presledku je vzbujala pozornost dolga vrsta vozov z različnimi, tudi najmodernejšimi poljedelskimi stroji, ki je značila, da so tamkajšnji kmetje napredni gospodarji. Za vozovi pa je šla zopet nepregledna vrsta članov in članic in ostalih gostov. Povorka je bila zelo slikovita in občudovana od številne množice, ki je stala ob obeh straneh široke ceste skozi vas Dežanovec in jo živahno pozdravljala. Sodelovali sta dve godbi na pihala, sicer pa so tudi udeleženci živahno prepevali in vriskali in je bila povorka edinstven izraz veselja in navdušenja.

Vsa ta pisana množica se je zgrnila na prireditveni prostor, kjer so vihrale številne zastave in je bil tudi ves prostor bogato okrašen. Okrog častne tribune so se zbrali številni in krasni napisi z našimi gesli. Slavnost je otvoril predsednik Zveze kmetске mladine tov. Karel Herot, ki je objasnil pomen te proslave in pozdravil predsednika Zveze češkoslovaških društev v Jugoslaviji g. prof. dr. Smetanko, okrajnega načelnika iz Daruvarja g. Brozo in zastopnika Zveze kmetških fantov in deklet. Nato je nastopil kot slavnostni govornik g. prof. dr. Smetanka in govoril o pomenu praznika žetve, o jubileju narodnega osvobojenja in ukinitvi tlake in čestital kmetški mladini k njenemu neumornemu delovanju.

Za njim je govoril predsednik Zveze tov. Kronovšek, ki je pozdravil člane in članice ter številne goste v imenu slovenske kmet-

Članice nosijo krasne žitne vence

ске mladine in podčrtal isti program in ideale vseh slovanskih kmetško-mladinskih organizacij ter nujnost borbe za enakopravnost, čast in pravico kmetških ljudi. Njegov govor je napravil najboljši vtis na vse prisotne, ki so živahno vzklikali slovenski kmetško-mladinski organizaciji.

Ob zaključku je ponovno govoril predsednik tov. Herot o važnosti organizacije za kmetško mladino in pozival vse, da se str-

*Lepo okrašeni vozovi z
raznimi prizori, sku-
pinami in poljedelski-
mi stroji*

*Skupina članov in članic
izvaja narodne ples*

Beri, misli in sodi

● Stroški za Hitlerjev obisk v Italiji od 5. do 9. maja t. l. so znašali 30 milijonov lir.

● Najbogatejši posestnik v Nemčiji je bivši nemški cesar Viljem II., ki ima 75.000 hektarjev zemlje, za njim pride knez Pless s 50.000 ha. 4000 nemških plemenitašev v severni Nemčiji ima več zemlje kot milijon malih kmetov.

● Okrog 100 razredov bo ukinjenih v Sloveniji po novi uredbi, po kateri ne sme biti v 1 razredu izpod 45 učencev. Pri nas je mnogo razredov po 90, 100 in več otrok.

nejo v močno skupnost, ki naj zajamči napredek našemu podeželju.

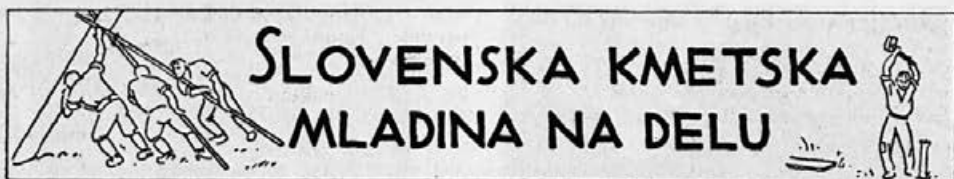
Prav tako je prečital pozdravne brzojavke jugoslovanskemu kralju Petru II. in češkoslovaškemu prezidentu Benešu. Med govori sta bili odigrani naša in češkoslovaška državna himna, pevski zbor pod vodstvom tov. Terešaka pa je zapel »Hej Slovani«, kar je izzvalo splošno navdušenje.

Temu programu so sledili narodni plesi v skupinah in so bili plesalci deležni viharnega odobravanja. S tem je bil glavni program praznika žetve zaključen, nakar je sledila prosta zabava na obširnem veselilnem prostoru.

Prireditve je v vsakem oziru dobro uspela in nam nudila nov dokaz volje in zavednosti mlade kmetske generacije, ki je spoznala, da je rešitev v lastnem delu in z lastnimi močmi.

Solske sobe so ponekod majhne in nezdrave. V Sloveniji je tudi nad 500 učiteljev, ki čakajo na službe.

● Po podatkih ministrstva je prišlo v letu 1935-36 na posamezne prebivalce v Sloveniji (dravski banovini) 146 din davka, v donavski (Vojvodina) 109 din, v savski (Hrvatska) 98 din, v zetski (Črna gora) 48 din, v moravski (Srbija) 45 din, v primorski (Dalmacija, Hercegovina) 41 din, v drinski (Bosna) 35 din, v vrbaski (Maced.) 31. din.

Zveza kmetških fantov in deklet v Ljubljani

sklicuje

ŠTIRINAJSTI REDNI OBČNI ZBOR

ki se bo vršil

v nedeljo, dne 16. oktobra 1938 ob 10. uri

v dvorani Narodnega doma v Celju.

DNEVNI RED:

1. Otvoritev.	5. Poročilo revizorjev.
2. Čitanje in odobritev zapisnika 13. rednega občnega zbora.	6. Sprememba Zvezinih pravil.
3. Poročila Zvezinih funkcionarjev in načelnikov odsekov.	7. Delovni načrt za bodoče leto.
4. Poročila predsednikov Zvezinih pododborov.	8. Določitev članarine.
	9. Volitev novega odbora.
	10. Slučajnosti.

V Ljubljani 14. septembra 1938.

Za Zvezo kmetških fantov in deklet:

Drago Košmrlj, l. r. Ivan Kronovšek, l. r.
t. č. tajnik II. t. č. predsednik.

Izrazi solidarnosti

V začetku meseca septembra je Zveza v imenu vseh Društev kmetških fantov in deklet poslala predsedniku češkoslovaške vlade dr. Milanu Hodži, dalje Rudolfu Beranu, predsedniku agrarne stranke, češkoslovaški kmetški mladini in Svobodni kmetški prosveti v Bratislavi sledeče pismo:

Slovenska agrarna mladina, organizirana v Zvezi kmetških fantov in deklet v Ljubljani, vneto spremlja vse velike napore bratske republike za svoj obstoj in neodvisnost ter z občudovanjem zre na junaško in odločno odpornost vsega vašega naroda.

S pričujočim pismom vam hočemo potrditi — ne samo svojih simpatij do Češkoslovaške republike — temveč tudi trdno kmetško in slovansko zvestobo, ker se zavedamo, da je borba vaše vlade in vsega naroda namenjena očuvanju najvišjih naših skupnih idealov: miru, demokracije in slovanstva!

S slovanskimi kmetškimi pozdravi!

Zveza kmetških fantov in deklet.

Poroke v naših vrstah

V nedeljo 21. avgusta 1938. se je poročil v šentjakovski cerkvi v Ljubljani tov. Lojze Lesjak iz Stične z gdč. Minko Zupančič iz Ljubljane. Novoporočencema želimo v zakonskem stanu kar največ sreče in zadovoljstva!

† Tov. Anton Svetek

Zopet je posegla kruta smrt med naše vrste. Iztrgala nam je tov. Antona Svetka iz Dobrunj pri Ljubljani. Pokojni je bil zaveden borec v kmetških vrstah, kjer se je vedno marljivo in požrtvovalno udeleževal. Bil je predsednik Društva kmetških fantov in deklet v Dobrunjah. Vsi njegovi tovariši smo izgubili v njem najboljšega prijatelja, nesebičnega in požrtvovalnega. Pokojni Tone je zapustil mlado ženo in užaloščene sorodnike. Vsem izrekamo naše iskreno sožalje! — Tebi, dragi Tone, pa naj bo lahka zelena gruda, ki si jo tako močno vse življenje ljubil!

Sprejem v zadružno šolo

V Ljubljani obstoja že trideset let Zadrudna šola, ki je bila lani razširjena v dva letnika. Pouk na tej šoli traja od srede oktobra do Velike noči. Namen te šole je, strokovno vsestransko izobraziti in vzgojiti bodoče zadrudne delavce, zato se tudi podučujejo najrazličnejši predmeti kot slovenski jezik, zadrudništvo, nauk o vodstvu zadrud, računstvo, knjigovodstvo, zadrudno, menično in trgovsko pravo, strojeslovje in železniške tarife ter carine.

V I. letnik se sprejemajo fantje, ki so dovršili 16. leto, vsaj ljudsko šolo in ki ostanejo na domu ter so pripravljeni delovati v domačih zadrugah.

V II. letnik se sprejemajo samo tisti, ki so lani ali pa tudi že popreje dovršili prvi letnik.

Kdor želi obiskovati šolo, mora prositi za sprejem. Prošnjo lahko naslovi na Zvezo slovenskih zadrug v Ljubljani in ji priloži krstni list in zadnje šolsko izpričevalo (oni, ki prosijo za sprejem v II. letnik samo spričevalo I. letnika). Prošnje ni treba kolekovati.

Kdor želi prejemati tudi podporo in misli, da je upravičen do nje, mora to v prošnji posebej utemeljiti. Zveza bo nato skupno zaprosila za podporo kr. bansko upravo, ki podeljuje tako pomoč le vrednim in potrebnim. Poleg tega mora vsebovati prošnja še: prosilčevo izjavo, pri kateri zadrugi hoče sodelovati, nadalje izjavo, koliko potrebuje podpore na mesec, ter izjavo, da bo podporo vrnil, če jo bo banska uprava zahtevala v primeru, da v teku 5 let ne bo hotel sodelovati pri nobeni zadrugi.

Prošnje je treba vložiti na Zvezo najkasneje do konca meseca septembra t. l.

Stroški šolanja so: Vpisnina 20.— din, dočim glavna učila plača Zveza. Stanovanje bo preskrbela Zveza, hrana pa se dobi za 250.— do 350.— din na mesec, kakršno si pač kdo izbere.

Vse naše cenjene naročnike, ki še niso poravnali naročnine, vljudno opominjamo, da se bliža konec leta in čas plačila naročnine. Upamo, da boste takoj ustregli naši upravičeni prošnji in še danes izpolnili položnice. Kdor nima položnice, naj kupi na pošti golič, na katero naj napiše naslov uprave in številko našega čekovnega računa 13.440. Ne odlašajte s plačilom!

»GRUDA«

Teden kmetijske kulture

»Seljačka sloga«, prosvetna organizacija hrvatskih kmetov prireja vsako leto velike prireditve. Smisel teh prireditev je ta, da se pokaže na njih veličina in moč narodne kulture, vsega, kar je ljudstvo storilo in ustvarilo, da se obdrži, da si olajša in olepša življenje.

Meseca avgusta se je vršila v Zagrebu četrta taka prireditev. Glavni namen je bil pokazati, koliko je hrvatski narod kot veja velikega slovanskega plemena ustvaril budi v tehniki, pesmi, knjigi, glasbi in sploh v prosveti, kar se kaže v narodni noši, običajih, pesmih, plesih itd.

Kot uvod v kulturni teden je bila velika pevska prireditev, kjer je nastopilo 29 pevskih zborov iz vse Hrvatske. Vsi so bili v narodnih nošah.

S celotno prireditvijo so hrvatski kmetje dokazali, kakšna sila je v kmetem ljudstvu, ki je v tisoč letih ustvarilo velike kulturne zaklade. Obenem so pokazali, da je kmetijski človek jedro naroda, ki mu ustvarja vse materialne in duhovne dobrine.

Mladost — radost

Zbirka kmetijskih pesmi in povesti

(Prva knjiga založbe »Seljački život«. Izdala »Seljačka sloga«. Uredil Izidor Škorjač. Strani 144. Cena din 25.—.)

Poleg politične vzgoje nudijo hrvatske kmetijske organizacije kmetijski mladini tudi splošno izobrazbo. To se kaže v tem, da hrvatski kmetje zelo pogosto dopisujejo v svoje časopise in revije. Tudi otroci vneto pišejo.

Tako je nastala ta knjiga, ki je nedavno izšla. — »Mladost — Radost« je okusno opremljena zbirka pesmi in povesti, ki jo je izdala »Seljačka Sloga«, a napisali so jo sami kmetje in kmetice, 54 po številu, med temi 45 moških in 9 žensk, od teh 15 fantov in 5 deklet v starosti od 12 do 18 let.

Ti mladi in najmlajši »kmetijski književniki« so novost tudi za hrvatsko kmetijsko gibanje. Zbirka je namenjena kmetijski mladini, pa tudi mestni, da spozna v njej hontenje mladega kmetijskega rodu, lepote in težave kmetijskega življenja, njive, polja, gozdove in vasi, ki jih opeva mladina.

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

O naših gospodinjah

Predavatelj je v predavanju o kmetiskem gospodinjstvu trdil, da je veliko pomanjkljivosti v gospodinjstvu tudi zato, ker so gospodinje premalo pripravljene za svoje delo. Ne znajo dobro kuhati. Ne znajo preračunati, koliko stanejo posamezni obedi in ne vedo, da so tudi druge jedi poceni. Tudi če v hiši ni pomanjkanja, je na mizi vedno ista jed. Ljudje so slabo hranjeni, ker se naveličajo enolične hrane. Obleka in perilo se prezgodaj pokvarita, ker gospodinje ne znajo šivati, ne pravilno spravljati obleke. Skoro popolnoma so opustile prejo in tkanje, zato perila in obleke tudi primanjkuje. V gospodinjstvu ne marajo novih priprav, ker ne vedo, da olajšajo delo. Vrta ne obdelujejo pametno, pri prašičjereji, kurjereji in mlekarstvu delajo vse po starem. Vsa dela opravljajo brez načrta. Po pametnem predudarku bi vsako delo napravile prej, boljše in z manjšim trudom. Ne hranijo živil, zlasti masti in žita, za slabe letine. Ne dajejo delavcem priboljškov za čezurno delo, opuščajo »likofe« in druge domače praznike: koline in slovesne svatbe. Vse to je včasih dvigalo voljo do dela ter prijateljstvo in vzajemnost med sosedi. Danes so sosedje med seboj odtujeni in si pomagajo le za plačilo.

Po predavateljevem mnenju bomo vse popravili, če bomo vzbudili pri dekletih kar največ veselja in zanimanja za gospodinjstvo in to že v višjih razredih ljudskih šol in kasneje v kmetijsko-gospodinjstvih tečajih.

Same dobro vemo, da skoro ni kmetijskega dekleta, ki bi se ne hotelo izobraziti za pametno in dobro gospodinjico. Žal, da jih je danes tako malo, ki to lahko dosežejo. Banovinska kmetijska gospodinjstva šola je za mnoge še predraga in podpor tudi ne dobe vse, ki imajo veselje do učenja. Trimesečni banovinski tečaji se tudi ne morejo vršiti v vseh krajih, ker ni povsod potrebnih sredstev na razpolago.

Kriva je revščina

Me le želimo, da bi se čimprej uresničila predavateljeva želja, da bi se tečaji vršili vsepovsod, da bi se lahko vsako kmetisko dekle udeležilo pouka.

A vendar se nam dozdeva, da se marsikaj tudi s poukom ne bo izboljšalo. Tudi najpotrebnejše novosti se ne bodo uvedle v gospodinjstvo, dokler ne bo denarja zanje; zaloge za slabe letine bodo ostale prazne, ker marsikje še za sproti premalo pridelajo; »likofov«, »kolin« in »slovesnih svatb« ne bomo praznovali, dokler nas bo skrb za vsakdanji kruh le prehudo glodala. Vsak lahko razume, zakaj so vsi ti lepi domači prazniki prenehali prav sedaj, ko je življenje tako težko. Za vse to ne moremo nositi odgovornosti samo gospodinje zaradi pomanjkanja znanja. In tudi ne more biti kriva samo slaba vzgoja, če postanejo kmetijski ljudje vedno bolj sebični. Še tako dobra vzgoja malo pomaga če skrb za obstanek vsakogar primora, da skrbi najprej za sebe.

Premisliti je tudi treba, ali bi se obneslo, da bi znova tkali in predli po naših domovih. V tovarnah so stroji že tako izpopolnjeni, da bi pomenilo delo na preprostem orodju veliko zamudo časa. Delo ne bi bilo nikdar poplačano in pri tolikem garanju bi pomenilo samo še novo breme za žene in dekleta. Le dohodki naših kmetij morajo biti večji in cene blaga naj bodo zmerne, pa bo brez velikega truda kmalu za vse dovolj obleke in perila.

Tako moramo ugotoviti, da bi vsi predavateljevi nasveti res pomagali le takrat, če bi imel vsak slovenski kmet toliko dohodkov od svoje zemlje, da bi se njegova družina lahko dostojno preživljala. Takrat bi bilo res samo pomanjkanje znanja krivo, če ne bi bilo pri gospodinjstvu kaj v redu. A velika večina slovenskih kmetij je danes v takem stanju, da je poleg gospodinjškega pouka nujno potrebna temeljita preureditev vsega kmetijskega in tudi ostalega gospodarstva. To izboljšanje pa ne zavisi samo od nas, ni samo v naših močeh.

Sušenje sadja

Gospodinje mnogo premalo pazijo pri sušenju sadja. Na ljubljanski trg prihaja tako umazano in neokusno suho sadje, da se ga vsak boji kupiti. Tudi otroci jedo suho sadje, ki je polno smeti ali napol plesnivo in mnogokrat škoduje otroškemu želodcu.

Letos se bo suho sadje posebno lahko prodalo, ker je sveže drago. Vendar se mora pravilno sušiti.

Jabolka in hruške. Za sušenje lahko uporabiš tista jabolka in hruške, ki jih ne moreš prodati. Zrelo sadje očisti, operi in zreži na krhličke. Iz palic napravi mrežo (leso) z močnejšim okvirjem in s podstavkom na vsakem oglu tako, da ima zrak dostop z vseh strani. Na mrežo nadevaj krhle tako, da so drug poleg drugega in jih suši v krušni peči, ki se je po peki kruha že nekoliko ohladila. Med sušenjem nesi lese večkrat za kako uro na veter ali zračni prepih. Suši zelo počasi! Sadja ne smeš sušiti samo s toploto, temveč tudi z zrakom. Posušeno sadje ne sme biti trdo kot kamen, tudi krhko ali sparjeno ne. S sušenjem prenehaj, ko je sadje še voljno in če ga stišneš, ne priteče nič soka. Suho sadje mora biti svetlorumene barve. Shranjuj ga v tankih čistih vrečah, ki jih dobro zaveži in obesi v suhem zračnem prostoru. Zapiranje v zaboje in škatle ni priporočljivo; sadje se ne more zračiti, zato rado spleni ali se drugače pokvari.

Če hočeš dobiti posebno dober izdelek, olupl jabolka in hruške, odstrani jim peške in jih prevri v sladki vodi, ki si jo malo okisala z limonovim sokom, da sadje ohrani lepo svetlo barvo. Tako pripravljeno sadje suši prav tako, kakor sem opisala prej.

Na Štajerskem zelo radi sušijo jabolka tako, da jih prej naribajo na rezance (tako kot buče ali za štrudelj). Potem jih sušijo. Ta izdelek skuhamo pred uporabo v mleku ali vodi in ga uporabljajo kot dodatek k siru pri pogačah, kar je zelo dobro.

Prav lepe in drage suhe slive dobimo, če jih olupimo, posušimo in napol suhim odstranimo koščice. Ostalo damo med dve

deski in obtežimo, da se stisnejo. Tako stisnjene posušimo do konca. Sušiti jih moramo na lesah v odprti peči, čim več pa na vročem soncu. Da ohranijo lepo zlato barvo, jih prav malo požveplamo.

Orehi se najlepše posuše na soncu, če so obenem izpostavljeni zračnemu prepihu. Lepo se posuše tudi na peči, če se sušijo počasi in enakomerno. Le tako ohranijo jedra lepo belo barvo.

Sušenje gob. Tudi pri spravljanju gob je najvažnejša snaga in pazljivost. Gobe pazljivo izberi, da ne bo vmes kake strupene in jih lepo ostrgaj in očisti z nožem. Očiščene rahlo operi v 4 ali 5 vodah. Daj jih na rešetko, da se odtečejo. Odcejene zreži na tanke listke. Suši jih na soncu ali na krušni peči. Prostor za sušenje očisti, pokrij ga s snažnim papirjem (ne s časopisnim), po papirju potresi tanko plast gob. Lepo jih posuši tudi na situ.

● **Ohrovtova juha.** Osnaženo glavo ohrovt zreži na tanke rezance, operi jih in dobro poduši na masti. Ko se vsa mokrota posuši, jih potresi z moko, še to dobro prepraži in zalij z vodo. Osoli, popraj in dodaj malo česna. V juho lahko zakuhaš na kocke zrezan krompir.

● **Prleške murke.** Murke ali kumare olupl in zreži s strojčkom kot navadno. V kozici napravi zelo svetlo prežganje iz zaseke in moke in ga hitro zalij s toliko kisa, da dobiš srednje gosto omako. Ko omaka prevre, jo vlij na pripravljene kumare. Posebej skuhaj krompir, olupl ga, zmečkaj s kuhalnico in primešaj murkam. Osoli, dodaj paprike, strtega česna, vse dobro premešaj in na koncu dodaj smetane. Omaka mora biti gosta in svetla. Na mizo jo daj hladno s črnim kruhom. Dobro se prilaga zraven kuhana prekajena svinjina.

● **Kvasenice.** Napravi kvašeno mlečno testo. Ko je vzhajano, ga razdeli v pomazane pekače (sklede), lončene ali pločevinaste. Ko testo v njih zopet malo vzhaja, ga raztegni enakomerno po pomazanem pekaču za

poldrug prst na debelo. Testo pomaži s sirom, ki si ga vmešala z mlekom, soljo in 1—2 jajci. Po siru polij malo smetane in jo razmaži. Med sir lahko vmešaš nekoliko naribanih jabolk in cimeta. Tako pripravljene

kvasenice peči v vroči zaprti kmečki peči, da lepo zarumenijo. Ko so že zarumenele, jih peči še v odprti peči, da se lepo zapečejo. Ko jih vzameš iz peči, jih takoj polij s smetano.

Smrt narodnega voditelja in borca

Slovenski narod na Koroškem je izgubil 26. avgusta t. l. svojega neustrašenega borca in voditelja, župnika Vinka Poljanca.

Pokojni Poljanec, po rodu iz Sv. Urbana pri Ptujju, je bil od predvojne dobe najvidnejši predstavnik slovenskih Korošcev in najvnetejši zagovornik slovenskih narodnih pravic. Kot kaplan in župnik v raznih krajih po Koroškem, posebno pa v Škocijanju, kjer je najdalj deloval, je povsod delal za prosvetni in gospodarski dvig slovenskega kmetijskega ljudstva.

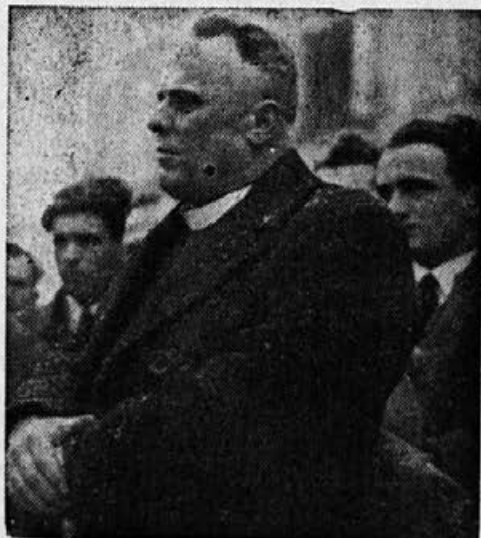
Velikega in neustrašenega borca za slovenske narodne pravice se je pokazal zlasti ob prevratu in po vojni, ko je nemška sila z vso močjo pritisnila na slovensko ljudstvo, da bi v plebiscitu glasovalo za Avstrijo. Mnogi šolanci so se takrat ustrašili in razbežali, Poljanec je ostal. Pregarjali so ga na vse načine, toda tudi ko so nastavili Nemci samokres na njegove prsi, se ni ustrašil. Zbiral je Slovence in jih bodril, naj glasujejo za Jugoslavijo!

Tudi po plebiscitu, ki je prisodil Koroško Avstrijcem, ni Poljanec zapustil Korošcev. Ustanovil je politično stranko in kot poslanec vedno zagovarjal pravice Slovencev. Bil je tudi prosvetni in gospodarski voditelj Slovencev kot predsednik Slovenske prosvetne zveze in svetnik Kmetijske zbornice. Bil je odlični govornik. Njegova krepka, klena be-

sesta je privabila povsod na tisoče poslušalcev.

Župnik Vinko Poljanec je bil vse svoje življenje vzor duhovnika, ki je vse svoje delo posvetil slovenskemu ljudstvu. Ostal mu je zvest in borben voditelj in zagovornik tudi v najtežjih časih.

Naj ostanejo njegove besede, ki jih je sejal v srce slovenskega človeka, vedno žive, da bo ostala v njem neomajna narodna zavest, na pokojnega borca in mučenika pa naj ostane pri vseh Slovencih trajen spomin!

† Župnik Vinko Poljanec ob priliki, ko je pripeljal v Ljubljano koroške pevce

Ob 30 letnici Narodne Strokovne Zveze

Tri velike organizacije imamo, kjer so organizirani naši delavci, in ena od teh, Narodna strokovna zveza (okrajšano NSZ) je v začetku septembra praznovala tridesetletnico obstoja. V Delavski zbornici v Ljubljani so se zbrali zastopniki delavstva, organiziranega v tej organizaciji. Zborovanja so se udeležili tudi mnogi ugledni predstavniki našega javnega življenja in odposlanci drugih organizacij. Zvezo kmetiskih fantov in deklet je na zborovanju zastopal tovariš dr. Igor Rosina. Iz bratske Češkoslovaške je prišla deputacija Česke Obce Dělnicke in njeni predstavniki so bili od našega delavstva najburnejše pozdravljeni.

Predsednik se je v svojem govoru spomnil vseh dogodkov, ki so bili važni za organizacijo, ki so krepili v članstvu delavsko razredno in zraven še slovensko in slovansko zavest. Preko preganjanj v bivši Avstriji je pripeljal organizacijo v novo državo zdrav slovanski duh, preko težkoč organizacije danes lahko s ponosom gleda na svoje tridesetletno, uspehov polno delo. — Predsednik je poudaril princip demokracije, ki naj vedno preveva slovensko delavstvo, princip bratstva in odločne borbenosti, kjer edino moremo pričakovati uspehov. Tajnik je nato orisal delo in uspehe v posameznih strokah, poudarjal enake principe, ki jih je izrekel predsednik in želel v lepem skupnem delu še lepšo bodočnost organizaciji.

Da bi svojo tridesetletnico čim lepše proslavila, je NSZ organizirala v dvorani Delavske zbornice krasno uspelo akademijo. Nastopili so priznani umetniki, tako da je imel večer močan umetniški poudarek. Manifestacijsko zborovanje, ki se je vršilo dan pozneje je zopet pokazalo moč organizacije in njeno priljubljenost med ljudstvom. — Zborovanje je vodil predsednik Juvan in na tem zborovanju smo spet imeli priliko videti kako trdne vezi nas vežejo z bratsko Češkoslovaško republiko, ker njeni sinovi, zastopniki češkoslovaškega delavstva so bili pozdravljeni najpristrčneje. Proslava se je končala z izleti na Bled, Gozd-Martuljek in na Jesenice, ki je brez dvoma največje naše delavsko-industrijsko mesto.

Važno je pri tem za nas eno. Nič več ne smemo gledati delavskega gibanja kot ne-

*Njegovo Veličanstvo kralj Peter II.
in kraljica-mati Marija*

Naš kralj je 6. septembra t. l. izpolnil 15. leto. Vsa država, posebno večja mesta, so ta praznik svečano proslavila. Časopisi so prinesli obširne članke o njegovem življenju in učenju. Čez tri leta bo zasedel prestol svojega očeta.

česa, kar s kmetom nima nobene zveze. Ne! Z delavskim razredom združeno kmetско gibanje more šele upati, da bo doseglo svoje cilje, ker šele oba tvorita tisti veliki del delovnega ljudstva, ki je danes skoraj brez pravic in mu nalagajo le bremena.

Kakor je želja vsega zavednega delavstva, je tudi naša: ne dajmo se deliti, ker le združeni bomo dosegli pravice, ki se zanje že stoletja borimo.

In drugod je življenje še mnogo neprijetnejše: če garaš, nimaš niti toliko, da bi spodobno živel. Tu je življenje potekalo v prijetnem izobilju, in to, tako je bil prepričan, je za ljudi več kot dovolj. On sam ne bi zamenjal tega svojega kraljestva za vso dolino.

Lahko bi si priznal, da ni bilo vse v redu. Tako daleč pa se s svojim razglabljanjem ni hotel pognati. Rajši je brez vsega izrekel nad otrokoma svoje tiho prokletstvo: nikdar več ju noče priznati in ju ne potrebuje. Ne, o njima ni hotel več slišati. — Da pa sam ne bi več mislil bodisi na Hedviko, bodisi na Franca, tega se ni mogel ubraniti. Življenje je bilo preveč povezano: moral je pomisliti samo na prošlo pomlad, že se je spomnil Hedvike in Franca; če je pomislil na minula leta, že sta stala ob njem oba otroka. Če so zdaj obsedeli v sobi, ker je bilo zunaj slabo vreme, že se mu je zdelo, da bo zdaj zdaj nekdo vstopil. Pri tem si je moral priznati, da mu je bila Hedvika posebno pri srcu. Ne zato, ker je nadomeščala deklo, da je bilo treba za njeno bodočnost nekoliko drugače skrbeti, kakor za oba fanta, temveč, ker je v tej veliki samoti bila kakor lep, čudežen cvet, ki se je razvel visoko v hribih; cvet, ki s svojim prijetnim vonjem omamlja vso okolico. Hedvika se je nekoč smejala, pela je, tekala je po vrtu, nabirala je cvetje, lovila metulje in jih kazala očetu, imela je gredice; nasmihala se je, čebljala, se česala, se opravljala v svoji sobi. Vse to je dajalo življenju tu v hribih svojevrsten čar. Kmetu je bilo vedno hudo, kadar je pomislil, da pride čas, ko bo moral dovoliti, celo bo moral skrbeti, da se Hedvika loči od vsega tega in se preseli za vedno v dolino. Pri tem vendar ni mogel ničesar ukreniti. Zakon narave in stare tradicije je bil tak, da mora ostati pri hiši moški naslednik. Kmet se je pokoraval temu zakonu.

Zanj ni bilo ničesar na svetu, kar ne bi spadala v okvir stroge doslednosti.

Pa se je zgodilo drugače.

To, kar se je zgodilo, ni bilo skoraj v nikaki zvezi s pravim, vsadanjim, skoraj trdim življenjem. To je segalo izven okvirja stare doslednosti. To je dehtelo po pravljici. Pravljice so v hribih cenili, nemara še mnogo bolj kakor v dolini. Ko so bili otroci majhni, so morali starši ob dolgih zimskih večerih, preden so pospali, pripovedovati pravljice. Te pravljice niso imele ničesar podobnega z vsakdanjim življenjem. V pravljicah je nastopala ljubezen, velika, nikjer udomačena ljubezen; nastopali so skratje, vile, sploh najrazličnejša bitja z najrazličnejšimi čustvi, česar v pravem življenju nikdar ni moglo biti.

Ali pa je le bilo? Ali je živelo vse to na svetu, samo on tega ni videl? Nemara pa po teh gozdovih v resnici žive skratje, le, da se ne pokažejo človeškim očem. Nemara vile resnično plešejo po cvetočih jasah ob pomladnih večerih in morda v resnici kje žive začarana dekleta, ki jih nekdo reši in si pribori njihovo ljubezen.

Ne, vse to je bila in bo ostala pravljica. Resnična je samo zemlja z vsem svojim dogajanjem: da spomladi iz nje požene življenje, rože, trava, drevje, da raste koruza in žito, da mak cvete; poleti vse zori, v jeseni dozore poslednje stvari, v jeseni je vse to treba pospraviti; potem pride zima, ko narava zaspi, ko se človek zapre v hiše in kuka skozi okna v meglen dan, ali pa gleda, kako veter lomí drevje. To je resnično; resnično je tudi nebo nad zemljo in človekom: zimsko megleno, ali pa jasno, hladno, z brezštevilnimi zvezdami, toplo pomladno nebo, poletno nebo z roso in jesensko nebo z utripajočimi se zvezdami.

(Dalje prihodnjíč)

*Ali nisi
še nič trudna
od pranja perila?*

„Kaj še. Zakaj naj bi pa bila trudna?
Poglej samo, koliko sem že oprala!“

„Zares hvale vredno! V tako kratkem času!
In kako je postalo perilo lepo belo.“

„Da, tu se zopet enkrat vidi, kako potrebno
je, da se perilo namoči v raztopini Ženske
hvale. Ali nisi videla na vodi, v kateri se
je namakalo perilo, kako se je nesnaga
čez noč razkrojila? Seveda, potem ima
Schichtovo terpentinsvo milo lahek opravek!
Ta način pranja je brezdvomno najboljši.“

SCHICHT^{ovo}

TERPENTINOVNO MILO

... in za namakanje Ženska hvala

Ekonom

r. z. z. o. z.

v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7

(v lastni hiši)

Telefon interurban 25-06

Dobavlja vse deželne pridelke, kakor: pšenico, rž, ječmen, oves, koruzo, ajdo itd. Mlevske izdelke: pšenični zdrob, pšenično moko, rženo moko, ajdovo moko, koruzno moko, koruzni zdrob, pšenično in koruzno krmilno moko, pšenične otrobe, ješprenj, kašo. — Poljske pridelke: krompir, fižol, zelje, sadje, seno in slamo. Stalna zaloga vseh umetnih gnojil (rud. superfosfata, kalijeve soli, Tomasove žindre, nitrofoskala, apnenega dušika, čilskega solitra itd.), cementa in drugo. —

Glavno zastopstvo za Slovenijo opekarne »Ilovac«, Karlovac, za vse vrste zidne in strešne opeke.

Kmetski hranilni in posojilni dom

Telefon števil. 28-47 V LJUBLJANI Brzjavni: »Kmetkidom«

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Tavčarjeva ulica 1

Račun poštne hranilnice števil. 14.257 • Račun pri Narodni banki

nove vloge vsak čas razpoložljive obrestuje

po 4⁰/₁₀₀ - 5⁰/₁₀₀

Za vse vloge nudi popolno varnost

Otvorja tekoče račune

Eskontuje menice. Daje kratkoročna posojila. Izvršuje ostale denarne posle

Zaupajte denar domačemu zavodu!